

ANIŻLI (379) Cn

-ż- : -lí- : -z- : -s- : -ź- : -fch- : -fz- (331 : 37 : 5 : 2 : 2 : 1 : 1). ◊ anizli (21), a nizli (358).

a jasne (w tym 9 r. błędne znakowanie).

Sł stp, Cn brak, Linde XVI w. s.v. niż.

Wiąże niewspółrzędne części zdania pojedynczego oraz zdania składowe w zdaniu złożonym (379) :

1. Uwydatnia stosunek porównawczy; *quam Vulg* (330) :

a. Łączy części zdania pojedynczego (231) :

α. *Po comp przymiotnika* [w tym po: *lepszy* (14), *większy* (24)] (83) : Która ieft ta [...] powyśfeńfá nizli cedrus w Libánu/ a nizli cyprys na gorze Sion *OpecŻyw* 182v, 182v [3 r.]; *wyetschá fzkode tam mam a nyzly pozitek. LibLeg* 11/11; *Iż flugá nie będzie zacnieyfzy/ á niłfli miŝtr z iego. KrowObr* B2v, C, 14v, I7v, 24v (29); *RejWiz* 170v; *RejZwierz* 70v, 123; *Lepŝze ieft iáwne káránie/ á nizli fkryta miłość. BibRadzProv* 27/5, 15/17; *OrzRozm* Q3, Q4v [2 r.]; *OrzQuin* S2v *margin*; *SienLek* 6v; *RejAp* 15v; *GórnDworz* B8v; *RejPos* 75v, 199v, 235v, 350v; *Gorŝy pochlebcá á nizli Wilk w lefie RejZwierc* 217, 62, 69; *WujJud* 131; *WujJudConf* 49v, 145v, 151v; *CzechRozm* 115; *dáleko więtfzy ieft Pápiefz Bifkup nawyżŝy/ á nizli Sálomon. SkarJedn* 310, 370, 377; *SkarŻyw* 203, 263, 338, 537; *WerKaz* 275; *iż text Lácińfki fńarego przekłádáczá [...] ieft dáleko prawdfwiŝy á nizli Graecki WujNT przedm* 11, *przedm* 10 [3 r.], 21, 24, s. 77, 80 (11); *SarnStat* 530, 692, 1228; *Gorŝá ci o tobie wiárę máiá/ á nizli czártowie SkarKaz* 160a, 489b.

Szyk odwrócony (1): *Iuż tho wŝytko záftániefz tu v Czernieckiego/ Ná wŝytko á nizli on baczenia lepŝzego PaprPan* R3v.

β. *Po comp przysłówka* [w tym po: *lepiej* (14), *więcej* (64)] (111) : A práwief łobie vpodobał/ więcej fálfz á nizli prawdę *RejPs* 78; *LibMal* 1543/144v; *LubPs* N5v *margin*, aa3v; *Iż muŝiemy Bogá być więcej poŝlufzni/ á niłfli ludzi/ á ná koniec/ á niłfli Aniołow wŝyftkich. KrowObr* B4; *Izaŝ Pan Kryftus Syn Boży niewftał zmartwych/ iuż dáley/ ániłfli od pułtorá tyfiácá lat? KrowObr* 105v; *Ale dáleko podobniey temu dziefieyfzemu koŝciółowi Rzymŝkiemu [...] być Heretykiem/ a niłfli Pánu Kryftuŝowi KrowObr* 205, A3v, C2, 8 [2 r.], 18v, 19 (39); *BibRadz 2.Reg* 13/16; *OrzRozm* B2, Dv, K3, O3 [3 r.], Q, Q3; *OrzQuin* F3v [2 r.]; *Iż lepiej ieft miefzkác s fwowolná niewiáftá á nizli z żoná pocźciwá. RejAp* 27, AA3v; *GórnDworz* Gg4; *RejPos* 54v, 242v, 290v, 313v, 350; *RejZwierc* [28³]v, 90v, 131; *WujJud* 38v, 44, 91, 246v; *WujJudConf* 91v [2 r.], 126v, 142v, 155; *PaprPan* X; *SkarJedn* 8, 80; *SkarŻyw* 71, 86, 101, 118, 200, 263; *StryjKron* 59; *ActReg* 162; *WujNT przedm* 17 [2 r.], 20 [2 r.], 23 [2 r.], 24, *Matth* 10/15 (15); *SarnStat* 10; *SkarKaz* 43a, 486b, 514b; *Możec być fprawiedliwoŝ bez práwá: Bo więcej Przypadkow á nizli praw KlonWor* 64.

γ. *Z wyraźná elipsá comp* (1) : *kto ieft ták fŝalony [...] áby miał pogány/ ktorzy ná ten tżás byli w Rzymie názwác pierwfzym koŝciółem/ ániłfli żydy/ ktorzy byli w Ieruzálem? KrowObr* 24v.

δ. *Po „inac, inny, inszy”* (3) : *ktory inac powieða á niłfli thy KrowObr* 225v; *Trzebá czegoŝ innego moy Pánie [...] ánizli Donatá OrzList* f4v; *OrzQuin* 14v; *pokázuiá/ iŝ męczeńnikowie inŝzey byli wiáry/ á nizli oni. SkarŻyw* 567; *WujNT przedm* 16, s. 323, .687 [2 r.].

ε. *Po „pierwej”* (2) : *SkarŻyw* 244; *Stąd znác/ że Pan Chriŝtus chorego pierwey vzdrowił ná duŝy/ á nizli ná cíele. WujNT* 132.

ζ. Po „raczej, radniej” (7) : *SkarŻyw* 92; *WujNT* 323, 425, 591, 629 *marg*; przeto y ią wołę Zyc rádniej z cnotliwymi, aniżeli [errata: ániżli] ze złymi. *CiekPotr* Cv; Niechayże tedy służę tą krwią vbożą moią oyczyźnie mey rádźzy/ á niźli tym tám ludźiom *CzahTr* A4.

η. Po „rychlej” (7) : *OrzList* e3; *OrzRozm* H2; á rychléy w Kálikucie/ á niźli domá będziecie. *OrzQuin* A4, B, Z4v; *SkarŻyw* A4v, 238.

θ. Po „wolec” (12) : *KrowObr* 21v; *RejZwierz* 60v; *OrzQuin* B3v; *HistLan* Fv; *SkarŻyw* 52, 335; Abo iż woli miłosierdzie á niźli ofiary. *WujNT* 39, 48 *marg*, 456, 753; *WysKaz* 31; Bądź żyw/ ráczey/ boć wołę/ iż cie wđdy żywego/ Iuż ták z oczu fwyh sfráće/ á niźli zmárłego. *PudłDydo* B2v.

b. Łączy zdania składowe i równoważniki zdania w zdaniu złożonym (99) :

1) W połączeniu z trybem oznajmującym (86) :

α. Po *comp* przymiotnika [w tym po: lepszy (2), więszy (4)] (13) : *Diar* 68; *KrowObr* 16; więtřzą naydźiesz dźiś iednę Komellkiego caufe/ á niźli íprawy wřzytkie Seymowe były. *OrzRozm* T2v; *OrzQuin* I, Vv; *WujJud* 62; *SkarŻyw* 358; *LatHar* 272; wpufzczony w panew wrzącego oleiu/ czyřtřzy y czerřtwieyřzy z niego wyřzedł/ á niźli weń był wřtápił. *WujNT* 300, 306, 365; *WysKaz* 7; *SkarKaz* 386b.

β. Po *comp* przysłowka [w tym po: lepiej (16), więcej] (31) : *RejRozpr* E3v; *MurzNT* 81; *KrowObr* B4, 63, 122v, 126, 139, 233, 233v [2 r.]; y dáleko ich więcey pomárło od kámienia grádowego/ á niźli ich pobili mieczem řynowie Izráelřcy. *BibRadzIos* 10/11, 2.Par 28/20, *Matth* 18/8, 9; *OrzRozm* O2v, S2, T4; *OrzQuin* Y4v; *RejPos* 88, 342; *RejZwierz* 157; *WujJud* 247v; odrzuciwřzy [...] ípory á wařni/ ktore więcey pfiuá á niźli buduia *RejPosWstaw* 144; *SkarJedn* 84, 402; *SkarŻyw* 151; więcey wydał niźli wziął/ to ielt/ więcey czynił á niźli był winien *WujNT* 238; Ale ázaż nie słuřzniey wierzyć/ że řię [...] w tym omylili; á niźli přowác y odmieniác řłowá Apořtolřkie *WujNT* 603; *SkarKaz* 486b; Lepi bydź w mym narodźie závářze niewolnikiem/ A niźli rękodánym w Węgrzech słuřebnikiem. *CzahTr* Iv; *SkarKazSej* 684b.

γ. Z wyraźną elipsą *comp* (2) : A Boże day aby teraz Wřzak nie dwakroć mrzeć iedno ráż A niźli tak w tym żywocie Mam mieřzkać w wiecznym kłopcie *RejJóz* B7v; *RejZwierz* 67v.

δ. Po „inak, inakszy, inszy” (10) : tám koźdy inák naidzie/ á niřłli thu cukruieř *KrowObr* 52, 16v, 222v, 224; *OrzList* dv; inákřzyřz teráz/ á niźliř pirwey był *RejZwierz* 23; *OrzRozm* K4, M4; *SkarŻyw* 118; *WujNT* 747.

ε. Po „raczej” (5) : *SkarŻyw* 50; Bo by mieli ráczey vmrzeć/ á niźli żywot odiać niewinnemu. *WujNT* 121, 155, 249, 358.

ζ. Po „wolec” (25) : *RejJóz* H7v; *KrowObr* C, 205, 206, 209v; wołę że o tym czytáyćie [...] Ianá Długofzá/ á niźli to odemnie řlychác maćie *OrzRozm* K4v, O3v, Qv; *OrzQuin* B4; *BudBib* 2.Mach 14/42; Ale woleli z plácu vćiekác/ á niźli řię tego podiać: woleli vřtá zámknác á niźli o řjm dálej mowić. *SkarJedn* 100; *SkarŻyw* 71, 243, 301, 408; *BielSen* 15; *WujNT* *przedm* 5, 8, s. 23, 288, 305, 860; *SkarKaz* 119b; Iż wołę v Polaká bydź zá mářztálerzá/ A niźli słuřzyć Węgrom bom řwiádom ich pierzá. *CzahTr* Iv.

2) W połączeniu z trybem przypuszczającym (13) :

α. *Po comp przysłówka (7)* : *KrowObr* 222; *Abowiem* lepiej ielth áby v ciebie dzieci twe potrzebowały/ á nizli byś ty z rąk łynow twych czego pátrzać miał. *BibRadzEcli* 33/22; *OrzRozm* P2; *OrzQuin* D2; *RejPos* 3v; *SkarŻyw* 92; *WujNT* 470.

β. *Po „raczej” (2)* : śmiech z siebie ráczey czynił tęń Márek/ á nízlily miał był iákie oycom onym roztárgnienie vczynić. *SkarJedn* 297; *WujNT* 256.

γ. *Po „woleć” (4)* : *OrzRozm* Sv; *SkarŻyw* 482; *ActReg* 54; Y wolę iż ty śmierci mey będziez przyczyną/ A nízlilyś zginąć miał zá iáką mą winą. *PudłDydo* B2v.

2. *Uwydatnia stosunek czasowy ogólnikowo następczy (łączy zdania składowe w zdaniu złożonym) ‘zanim’ (49)* :

1) *W połączeniu z trybem oznajmującym (39)* : *LibMal* 1551/166; *KrowObr* 28v, 38v; *RejZwierz* 103; *Máło* przed tym/ á nízlím tu do was przyšzedł/ oddáné mi fą z Krákowá *Liſty OrzQuin* H2v, H3v, I3v [2 r.], T4, Yv; *GrochKal* 4; *SarnStat* 234, 401.

α. *Po „pierwej” (26)* : *KrowObr* 21, 21v, 25, 55v, 72, 104v, 225v; *OrzList* i2; á zem tu ná cię trefił pierwey á nízlím do tám tey rády iechał *OrzRozm* D, E4v, G3, G4, L3v; *Day* miły Boże śmierć piérwéy/ á nízli to w Polfzce będzie/ co być muśi *OrzQuin* Z2, D3v, E4v, H2v, H3, L4v, Q4v, Aa4; *SkarŻyw* 46; *WujNT* 537; á *Komornikowi* [...] wiárdunk przez wśelkiégo ſporu piérwéy/ á nízli do którégó ſłuchánia będzie przypuſczon/ dać y doſyć vczynić będzie powinien. *SarnStat* 475, 235, 468.

2) *W połączeniu z trybem przypuszczającym (10)* : ktorzy Pánie Boże day aby fię vználi/ a nízlily fię nád nimi Sędzià ſpráviedliwy ſróżyć miał. *BibRadz* I *5; *SkarŻyw* 444.

α. *Po „pierwej” (8)* : *KrowObr* 221v, 233v; *Abowiesm* thák v ſiebie rozmyſłał/ áby pierwey z nimi pokoy vczynił/ á nízli by [*Vulg priusquam*] on z *Alexándrem* nań fię zmowił. *BibRadz* 1.*Mach* 10/4; *OrzRozm* N3, T4v; *OrzQuin* L2; ale bogday taci pierwey zle ſami pogineli ánízlily kiedi co dla ich nadetoſci przifc miało na R: P: *PaprUp* E2v; *SiebRozmyśl* C4.

Cf ANIŻELI, NIŻLI

DM